

Osvětlení zámku Štířín

Ing. Radek Panchartek, Enika CZ s. r. o.

Firma Enika CZ s. r. o. je známa svými realizacemi architekturního osvětlení řady významných památek v České republice. Mnohé byly prezentovány na stránkách odborných periodik, včetně časopisu Světlo. Jednou z posledních realizací podobného typu je osvětlení zámku Štířín.

Okénko do historie

Zámek na tomto místě nestál odjakživa. Počátkem 15. století zde byla vystavěna středověká tvrz. Po skončení třicetileté války byla přestavěna na zámek se zahradou. Z původní tvrze se zachovaly jen tři klenuté místnosti v přízemí.

Hlavní zásluhu na současné podobě zámku má hraběcí rod Salm-Reifferscheid, který roku 1750 starší objekt přestavěl na vznosné trojkřídlé jednopatrové pozdně barokní sídlo s mansardovou střechou. Jeho středové křídlo ústí mohutným schodišťovým

rizalitem s balkonem do čestného dvora, tvořeného bočními křídly, k nimž je na severozápadě připojena obdélná kaple prostupující celou výškou budovy. Zahradní průčelí zámku má otevřené dvouramenné francouzské schodiště, jež je zdobeno kamennými vázami.

Obr. 1. Celkový pohled na zámek Štířín ve dne

Roku 1822 získal panství Štířín se zámek kníže Rohan a roku 1831 hrabě Nostic-Rheinek, který byl iniciátorem dalších stavebních úprav. Roku 1870 koupil Ští-

řín s panstvím a s Popovicemi František Ringhoffer z Kamenice. Jeho rod vlastnil zámek až do roku 1945.

K posledním stavebním úpravám došlo v letech 1901 až 1910 pod vedením architekta J. Stibrála. Bylo přestavěno severní křídlo a vstupní část uprostřed zámku. V té době byla střecha pokryta břidlicovou krytinou. Byl vybudován spojovací oblouk s chodbou v prostoru, kde bývala průchozí cesta zámekem do parku, a zavedeno elektrické osvětlení.

Jaký pán, taková údržba

V polovině padesátých let dvacátého století získalo objekt tehdejší ministerstvo školství. Zámek byl využíván pro školení a rekreace ROH. Bez dostatečné údržby byl postupně devastován.

Teprve v letech 1985 až 1993 byly vykonány první kroky na jeho záchranu. V roce 1991 objekt zámku Štířín převzalo a postupně zrekonstruovalo ministerstvo zahraničních věcí. Historicky nejcennější a nejzachovalejší místnosti v zámeckém interiéru v prvním patře jsou v současné době využívány jako konferenční sály a salony pro hosty. Štířínský areál včetně

Obr. 2. Pohled na průčelí zámku od vstupní brány; v dlažbě jsou instalována zemní svítidla Cricket 26

Obr. 3. Umístění svítidel Cricket 26 u paty stěny levého křídla zámku

ně zámeckého parku je nyní možné zařadit mezi nejlépe udržované historické stavby u nás.

S velkou barokní přestavbou v druhé polovině 18. století vznikl při zámku ve Štíříně park se skleníky. Základ jeho dnešní krajinářské kompozice byl položen na konci 19. století. Celkové uspořádání i dendrologickou skladbu výrazně ovlivnil zakladatel průhonického parku hrabě Arnošt Emanuel Silva-Tarouca a významný představitel Rakouské dendrologické společnosti Camillo Schneider.

V roce 1985 se začalo i s cílevědomou a odbornou památkovou obnovou v té době dvanáctihektarového zámeckého parku, který se v současnosti řadí na přední místo mezi historické zahrady a parky v České republice. Současně s tím bylo vybudováno devítijamkové golfové hřiště, které vyniká svou romantickou krásou a vytváří společně s celým areálem zámku unikátní komorní prostředí.

Spokojení zákazníci se vracejí

Je všeobecně známo, že nejlepší referencí jsou úspěšné realizace, s nimiž jsou zákazníci spokojeni. To je i případ zámku Štířín. První část projektu, osvětlení rovného zadního traktu zámku zemními svítidly Cricket 26, byla dokončena již v roce 2006. Akce měla prověřit, zda firma Enika CZ zvládne náročnou montáž osvětlení v prostředí historicky cenného objektu, provozní spolehlivost použitých svítidel a následný servis. Vzhledem k tomu, že byla Enika CZ následně oslovena poptávkou na realizaci osvětlení přední pohledové části zámku, není pochyb o tom, že obstála se ctí a uživatel byl spokojen.

Realizace osvětlení přední poloviny objektu měla dvě části: osvětlení samot-

Obr. 4. Vstupní portál je v horní části přisvětlen dvojicí světlometů Ypsilon, ukrytou v zábradlí

ného zámku a osvětlení příjezdových komunikací. Podílely se na ní firmy Enika CZ jako generální dovozce svítidel a Propos s. r. o. Kamenice, realizující montážní práce.

Světelná studie – základ úspěchu

Základním předpokladem úspěchu byla světelná studie v programu Cade Lighting, v němž byly simulovány polohy jednotlivých světlometů a jejich rozložení svítivosti. Cílem bylo rovnoměrně osvětlit obě křídla budovy bez hlubokých stínů deformujících tvar stěny a vytvářejících „strašáky“ na barokní fasádě. Na výsledném grafickém zobrazení bylo možné posoudit intenzitu osvětlení, tvar a hloubku stínů vržených jedno-

vými fasádními prvky. Díky počítačové simulaci tak měl architekt jasnou představu, jak poloha světlometů ovlivní tvar mozaiky a osvětlení fasády, a ve spolupráci s techniky mohl umístit světlometry na centimetr přesně.

Přestože se celý projekt neobešel bez kompromisů na obou stranách, noční záběry vypovídají o tom, že se tak nestalo na úkor výsledného efektu.

K osvětlení přední poloviny zámku byla použita osvědčená zemní svítidla Cricket 26. Šestnáct svítidel bylo rovnoměrně rozmístěno po obou stranách průčelí. Vždy pět svítidel nasvětluje křídlo budovy, jedno spojovací trakt a další dvojice bok centrálního křídla zámku. Svítidla jsou osazena světelnými zdroji Dulux D 18 W Osram s teplotou chromatičnosti 2 700 K, minimálně zkreslující teplotou okrovou barvu barokní fasády.

Pro zdůraznění centrální části zámku bylo osvětlení vstupního portálu posíleno dvojicí malých světlometů Ypsilon, ukrytých pod zábradlím balkonu v prvním patře tak, že pozorovatel vidí jen světlo, nikoliv jeho zdroj. Světlometry jsou osazeny výbojkami HQI-TS 70 W Osram s teplotou chromatičnosti 4 000 K.

Pozoruhodností řešení je zakomponování jednoho svítidla Cricket 26 přímo do speciálně navržené keramické mozaikové dlažby ve vstupním vestibulu. Protože jde o nedílnou součást jejího vzoru, instalace svítidla vyžadovala úzkou spolupráci projektového oddělení divize osvětlovací techniky a architekta navrhujícího kompozici interiéru. Výsledkem je výtvarná kompozice okouzlující návštěvníky zámku ve dne stejně jako v noci.

Obr. 5. Noční pohled na zahradu osvětlenou zemními svítidly Movi

Svítidla Movi – když nesvítí, nejsou vidět

Pro druhou část projektu, osvětlení příjezdové komunikace k čestnému dvoru a okolních zelených ploch, zvolil architekt úplnou novinku z nabídky firmy Enika CZ, výsuvná svítidla Movi italské firmy Klewe ze skupiny Performance in Lighting. Výhodou tohoto svítidla je možnost zasunout je pod úroveň terénu v době, kdy je mimo provoz. Zjednodušuje tak údržbu travnatých ploch, protože není žádnou překážkou pro travní sekačky jakéhokoliv typu.

Část svítidel je po čtyřech rozmístěna podél příjezdové cesty tak, aby rozptýleným světlem osvětlovala jak komunikaci, tak okolní zeleň. Vyzařování světla nad pohledovou rovinu omezuje horizontální clony svítidel. Vznik rušivého světla včetně nebezpečí oslnění projíždějících řidičů je tak minimalizováno. (V klidových zónách svítidlo Movi přispívá k vytvoření příjemné atmosféry, protože nemůže oslnit ani chodce, ani sedící osoby.)

Zbylá svítidla byla rovnoměrně rozmístěna po zatravněné ploše tak, aby ve tmě vytvářela pomyslné ostrůvky světla. V kombinaci s nízkými dřevinami, které celou plochu dělí na menší části, vytváří osvětlení romantická zákoutí, harmonicky korespondující s nasvětlenou budovou zámku. Z oken

zámku vypadá osvětlená zahrada velmi pěkně.

Všechna svítidla Movi jsou osazena zářivkami PL-Electronic Philips s teplotou chromatičnosti 4 000 K. Jejich nezanedbatelnou výhodou je velmi nízká spotřeba elektrické energie (svítidlo je osazeno kompaktní zářivkou s příkonem 20 W), díky čemuž jsou náklady na provoz osvětlení nižší a v konečném důsledku jsou omezeny i nepříznivé ekologické dopady na životní prostředí.

Svítidla Movi umožňují řešit komplikované instalace, které donedávna byly

Obr. 6. Jedno ze zemních svítidel Cricket 26 je vestavěno do speciálně navržené mozaiky ve vstupním vestibulu

Obr. 7. Svítidlo Movi
a) detail svítidla, b) svítidlo mimo provoz, c) svítidlo v provozním stavu

buď zcela nemožné, nebo proveditelné jen za cenu značných ústupků ze strany zadavatele nebo projektanta. Nabízejí architektům a projektantům nové možnosti. Dovolují realizovat osvětlení bez toho, aby svou přítomností rušila, což ocení hlavně památkáři. Moderní technika dokáže být k historii šetrná a firma Enika CZ se snaží tyto trendy podporovat. Přitom jde o svítidlo, které se svým vzhledem v pracovní poloze, kvalitou provedení a vyzařovací charakteristikou může směle postavit na úroveň svítidel předních designérů.

Konstruktéři při jeho návrhu vycházeli ze skutečnosti, že existuje množství instalací, kde samotná přítomnost svítidla, které není za bílého dne v provozu, nemusí být majiteli objektu vítána. Proto svítidlo navrhli jako výsuvné s masivní přírubou, do které zapadá robustní vrchní kryt. V zataženém stavu nevyčnívá obrys svítidla více než 3 mm nad úroveň terénu. Díky přesnému dílenskému zpracování je svítidlo bezpečné a odolné proti přechodu běžnou chůzí, dokonce i proti přejetí travní sekačkou. Majitelé trávníků se často potýkají s problémem, že oni sami nebo pracovníci údržby musí kličkovat se sekačkou mezi svítidly, což se občas neobejde bez škody na svítidle nebo na sekačce. Se svítidlem Movi je tento problém jednou provždy vyřešen.

Stavební výška svítidla je pouhých 63 cm, výška výsuvné části 13 cm. Proto je i osazení svítidla poměrně snadnou záležitostí. Při správném osazení a použití předepsaných kabelů je zajištěno krytí IP67. Díky pryžovému těsnění okolo výsuvné hlavice svítidla nevádí ani běžné rosící závlahové systémy.

K vysouvání pracovní části svítidla se používá krokový motor. V případě, že vysouvací mechanismus narazí na odpor, vrátí se zpět, takže nehrozí přivření prstů zvědavých dětí ani převrácení předmětů ponechaných omylem na zasunutém svítidle. Zároveň je vyloučeno poškození samotného vysouvacího mechanismu.

Soumrakové spínače – nechte pracovat elektroniku

Ideální je kombinace svítidla Movi se soumrakovými spínači, které zajistí spolehlivé vysunutí a zapnutí svítidel s posledními paprsky zapadajícího slunce a stejně spolehlivé vypnutí a zasunutí svítidel s ranním úsvitem. Enika CZ nabízí soumrakové spínače řady NS 800, které se již osvědčily při použití ve veřejném i soukromém osvětlení. V otázkách soumrakových spínačů je možné obrátit se na pracovníky divize instalační elektroniky na tel.: +420 493 773 367, kteří s výběrem rádi pomohou.

Foto: Václav Šourek